

روش فعالیت نموداری تاریخ

(اردوان مجیدی، موسسه مطالعات راهبردی فناوری اطلاعات؛ و مدرسه حکمت بابلسر،

majidi.office@gmail.com

(وحید تقی نژاد، موسسه مطالعات راهبردی فناوری اطلاعات؛ و مدرسه حکمت بابلسر

v.taghinejad.gmail.com

مقدمه:

فلسفه خواندن تاریخ چیست؟ چرا دانش‌آموزان تاریخ می‌خوانند؟ ما چرا تاریخ را به دانش‌آموزان می‌آموزیم؟ آیا به صرف حفظ وقایع تاریخی و افزودن اطلاعات تاریخی، بینشی در دانش‌آموز ایجاد می‌شود؟ آیا هدف، دستیابی به بینشی تاریخی نیست؟! اولین گام در کسب بینش تاریخی این است که خود دانش‌آموز بتواند ذهنیتی نسبت به مسائل تاریخی و روند تاریخی پیدا کند. روال موجود در کتاب درسی، غالباً به شکل هجمه‌ای از اطلاعات و حوادث تاریخی است که به صورت بسته بندی شده در اختیار دانش‌آموز قرار می‌گیرد و فراگیر مجبور به حفظ کردن آن است. بر همین اساس ما برای تحقق بینش تاریخی در دانش‌آموزان از روشی نو بهره گرفتیم به نام «روش فعالیت نموداری تاریخ».

توضیح روش:

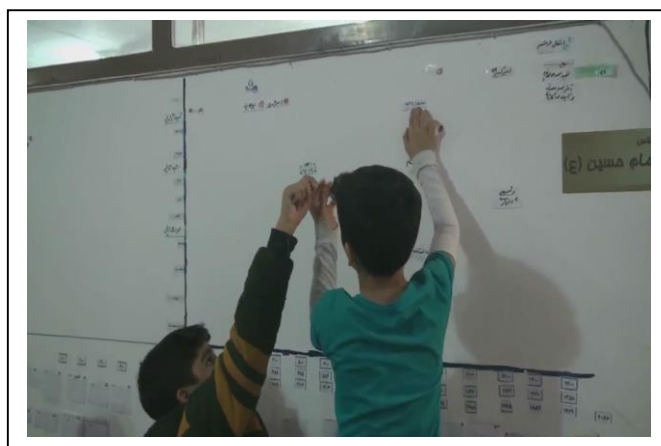
در این روش اهدافی دنبال می‌شود که عبارتند از ۱- علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به مباحث تاریخی و جذاب کردن موضوعات تاریخی ۲- دستیابی به بینشی کلی و نگاهی فراگیر نسبت به حوادث تاریخی گذشته در ادوار گوناگون (مشخص شدن قبل و بعد حوادث واقع شده و ارتباط آن با رخداد مورد بحث) ۳- خودباوری در جستجو و کنکاش در مسائل و فکت‌های تاریخی ۴- دستیابی به برداشت دسته بندی شده منسجم در حوزه‌ی مشخص؛ برای علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان ابتدا چند فیلم جذاب تاریخی به نمایش در می‌آید. سپس به دانش‌آموز گفته می‌شود: صرف نظر از مطالب و موضوعات کتاب درسی، با آزادی تمام چند نمونه از حوادث تاریخی را بیابید؛ در این مرحله ترس از جستجوی منابع تاریخی برطرف می‌گردد و فراگیر به این خودباوری می‌رسد که می‌تواند به دلخواه با تاریخ تعامل برقرار کند. سپس برای کسب بینشی یکپارچه، اطلاعات حاصل از جستجوی خود را در نمودار تاریخی درج می‌کنند. در این مرحله دقت دانش‌آموز بالا رفته و دسته بندی علمی بر اساس ماهیت رخداد‌های تاریخی محقق می‌گردد. سپس برای هدایت بینش دانش‌آموز به سوی یک شالوده یکپارچه و حوزه‌ی مشخص، از هر یک فراگیران خواسته می‌شود در مورد یکی حوزه‌ها در محور عمودی نمودار کنفرانسی را ارائه نماید و بحث و تبادل گفتگو صورت پذیرد. در واقع یک آموزش پژوهش محور است که در ابتدا به صورت واگرا و پخش شدن در موضوعات گوناگون تاریخی است؛ بعد به صورت همگرا آنان را به سوی موضوعاتی یکپارچه سوق می‌دهیم.

اجراء

در ابتدای سال تحصیلی بعد از پخش چند فیلم جذاب تاریخی، هر یک از بچه‌ها مامور شدند که پنج مورد از اطلاعات تاریخی را جمع آوری کنند و بیاورند. کسب اطلاعات محدود به منبع خاصی نبود؛ برخی از روزنامه و مجله، برخی از کتاب، برخی از

رسانه‌هایی چون تلوزیون و رادیو و برخی از اینترنت و حتی برخی بر اساس اطلاعات شفاهی پدربزرگ‌ها و مادر بزرگ‌ها به جمع آوری اطلاعات تاریخی همت کردند.

بعد از این مرحله با هم اندیشی به دسته بندی اطلاعات پرداختیم و آنها را در دسته‌های بناهای تاریخی، شخصیت‌های تاریخی، فرهنگ و هنر، شورش، جنگ، قلمرو، حکومت، مذهب، اختراعات و اکتشافات و ... جا دادیم. این دسته بندی را در محور عمودی نمودار ثبت کردیم. در محور افقی نمودار، به ترتیب سال قمری، شمسی و میلادی را در سه سطر پشت سر هم آوردیم. سال‌ها را به صورت یک قرن، یک قرن چیدیم و معادل سال قمری را به شمسی و میلادی ذکر کردیم. از دانش آموز خواستیم بنا بر ماهیت و سال وقوع، هر یک از اطلاعات خود را در نمودار نصب کند. در قسمت پایین نمودار اطلاعات نصب می‌گردد و در قسمت بالا، عناوین اطلاعات با کد گذاری مشخص شده است که مثلا میرزا کوچک خان با کد ۳۹ مشخص شده است و برای کسب اطلاعات در مورد او به برگه شماره ۳۹ نگاه می‌کنیم.

تحلیل روش

از محاسن این روش می‌توان به این موارد اشاره کرد: دانش آموز با علاقه به جمع آوری اطلاعات تاریخی می‌پردازد. صاحب بینش تاریخی می‌شود. در نصب عناوین دقیق می‌شود و دسته‌بندی علمی رخدادهای تاریخی را تجربه می‌کند. زمینه‌ها و نمودهای گوناگون تاریخ از قبیل تاریخ علم، فرهنگ و هنر و ... مورد توجه قرار می‌گیرد. موضوع انتخاب شده‌ی دانش آموز با نام او به عنوان تهیه‌کننده در قسمت پایین نمودار ثبت می‌شود و همین عمل خود انگیزه‌ای می‌شود تا بر حجم کار خود بیفزاید. از معایب این روش این است که در کوتاه مدت نمی‌تواند مطالب کتاب را تحت پوشش قرار دهد. اندازه‌گیری یادگیری بچه‌ها به میزان مشارکت و علاقه‌مندی آن‌ها در کار و میزان درگیر شدن دانش‌آموزان در مباحث و تعاملات شفاهی بستگی دارد. کنفرانس دانش‌آموز نیز در یک موضوع خاص می‌تواند از دیگر ابزارهای سنجش مورد توجه قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

در روش فعال پژوهش محور ما هدف از تاریخ، دانش صرف یکی سری از اتفاقات و فکتهای تاریخی نیست؛ بلکه در این روش همراه با بالابردن انگیزه دانش آموز، برآنیم تا با ایجاد بینشی یکپارچه، دانش آموز به بینش تاریخی دست یابد تا بتواند همه حوادثها را در کنار یکدیگر ببیند و تحلیل کند و تاریخ را صرفاً تاریخ شاهان و حکومتها نداند. از آنجایی که در این روش خود دانش آموز نویسنده تاریخ است، دقت او در تحلیل رویدادها تقویت می‌شود و پدیده‌های تاریخی را مستقل و جدا از سایر پدیده‌ها نمی‌بیند.